

א) ר' אליהו פולדא (רא"פ) - על סדר זרעים, ומסכתות שקלים, בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא.

ב) ר' דוד פרנקל - קרבן העדה ושיירי קרבן - על סדרי מועד נשים וחלק מנזיקין. אמנם הנודע ביהודה (תנינא אר"ח סי' ס) ומראה הפנים (כתובות פ"א ה"א [ב]. ד"ה כאן) כתבו נגד פירוש קרבן העדה, אך מפרשים רבים הרבו להביאו, כגון היפה עיניים.

ג) ר' משה מרגלית - פני משה ומראה הפנים - על כל הירושלמי, והוא אף העיר (שבת פ"י ה"ה [סג:]: ד"ה תיפטר, ובדומה לזה בהקדמתו לסדר נזיקין ד"ה אמנם) "אי אפשר לעמוד על האמת אלא למי שידע לפרש לכולא דהאי ש"ס (ירושלמי) ועל הסדר". וכן העיד על עצמו (שבועות פ"ז ה"ו [לז:]). שהוא "שוקד יום יום בדלתי הש"ס הזה".

ד) ביאורי הגר"א - על סדר זרעים, עליו כתב החזון איש (דמאי סי' טו אות י) "ופירוש הירושלמי אין לנו אלא מה שפירש בו הגר"א".

ה) ר' יעקב דוד ברבי זאב וילאוובסקי - פירוש הרידב"ז ותוס' הרי"ד. עוד רבים אחרים פירשו את הירושלמי, עד דורנו אנו.

קשיים מסוימים בפירושים

אע"פ שמפרשי הירושלמי ביררו וליבנו חלקים גדולים של הירושלמי, עדיין הסתום מרובה על המבואר, וכמה סיבות לדבר:

א) מפרשי הירושלמי לא הכירו את המציאות בתקופת התלמוד.

ב) לא תמיד הם הכירו את סגנונו ולשונו המיוחדים של הירושלמי.

ג) בכמה מקומות לא הבחינו שגרסת המשנה בירושלמי שונה מגרסת המשנה בבבלי.

ד) לא היו להם כל כתיבי היד של הירושלמי שנתגלו בימינו.

ה) בכמה מקומות נוסח הירושלמי שהיה להם לא היה מדויק, ורק בספרי הראשונים אנו מוצאים את נוסח הירושלמי הנכון (הירושלמי כפשוטו מבוא עמוד ח, פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 532, קובץ מרחבים ח"ג עמוד 226).

ו. דפוסי הירושלמי

כתב היד

כתב היד היחיד שנשאר בידינו בשלמותו הוא כת"י לידן. בכל ספרות חז"ל - משנה, תוספתא, מדרשי הלכה, תלמוד בבלי ומדרשי אגדה - אין עוד חיבור שתלוי כולו בכת"י יחיד. את כתב היד העתיק הסופר ר' יחיאל ברומי בשנת ה'מ"ט [1289], והוא העתיקו מכת"י יחיד (מבוא לירושלמי כת"י לידן אות א).

כתב היד משובש, ובתוך כתב היד עצמו ישנן הגהות רבות מכמה מגיהים שונים (הקדמה לירושלמי כת"י לידן). יש שאמרו שר' יחיאל עצמו שיבש בכתובתו, וכתב היד שלפניו כן היה מדויק, אך ככל הנראה כתב היד שלפניו כבר היה משובש, וכלשונו של ר' יחיאל